

ÚVODNÍ SLOVO

Vážené poradkyně, vážení poradci, vážení čtenáři,
v rámci kategorie sociální zabezpečení tvoří
nejvýznamnější část dotazů na občanské poradny

starobní, pozůstalostní a invalidní důchody. Ve třetím kvartále letošního roku to bylo celkem 364 dotazů z 543 v této kategorii. Dalších 53 dotazů, které občanské poradny s klienty řešily, se pak týkalo důchodového pojištění.

I v oblasti důchodů naši klienti naráží na obtíže a nedostatky v systému, které jim brání v rychlém přístupu k oprávněným nárokům. V případě invalidních důchodů vnímáme jako velmi problematickou oblast posuzování invalidity, kde se liší postup napříč celou Českou republikou (podrobněji k tomu v článku: Opakované a systémové problémy řešené členskými občanskými poradnami Asociace občanských poraden ve třetím čtvrtletí roku 2023).

O opakovaných a systémových problémech v oblasti sociální politiky, ale i o možných řešeních jsme v rámci kulatého stolu v zámečku Slunčová v Praze Karlíně diskutovali se zástupci Senátu, MPSV, Národní rady osob se zdravotním postižením ČR a s vládní zmocněnkyní pro lidská práva a náměstkyní ministra pro evropské záležitosti, Mgr. Klárou Šimáčkovou Laurenčíkovou.

I zde jsme zdůrazňovali, že se klienti sociálních služeb často potýkají s administrativou a zdlouhavým procesem s vyřizováním dávek.

V rámci spolupráce s NRZP ČR i tentokrát zveřejňujeme jimi identifikovaná témata legislativní i koncepční povahy.

Kazuistika, kterou jsme jako ilustrativní vybrali z poradny v Novém Městě na Moravě ukazuje, že ani příběhy s dobrým koncem se neobejdou bez dlouhého a často vyčerpávajícího boje s úředním šimlem. Než se situace vyřeší, uplyne až příliš mnoho času.

Přeji všem příjemné čtení a krásné prožití nadcházejících svátků vánočních.

Hynek Kalvoda
Předseda výboru AOP

PŘIBÝVÁ KLIENTŮ, KTEŘÍ MAJÍ POTÍŽE S VYŘÍZENÍM ŽÁDOSTI O DŮCHOD. OBECNĚ SE TAKÉ PRODLUŽUJE DOBA, NEŽ JE DŮCHOD PŘIZNÁN.

Několik klientů občanských poraden čekalo na přiznání důchodu i více jak rok a bylo třeba požádat o zálohovou výplatu důchodu, aby nezůstali bez finančních prostředků. Výrazné je to v situacích, kdy je nutné získat podklady k přiznání důchodu ze Slovenska.

Častý je také problém s komunikací s OSSZ, respektive ČSSZ. Například na Třebíčsku zavedli elektronický objednávkový systém, osobně klienty nechtějí objednat a bez předchozího objednání je nepřijmou. To představuje velký problém především pro seniory. Telefonicky jsou OSSZ často nedostupné a na emaily nereagují pružně.

Jako velmi problematickou vidí poradci oblast posuzování invalidity. Osoba žádající o invalidní důchod musí být v dlouhodobém nepříznivém zdravotním stavu, to znamená, že se musí léčit nejméně 1 rok a současně musí poklesnout míra schopnosti pracovat u této osoby nejméně o 35%. Prováděcím předpisem je vyhláška 359/2009 Sb., která však dává velkou míru flexibility, jak jsou posouzeny obtíže žádající osoby, neboť u jednotlivých diagnóz je míra schopnosti pracovat vyjádřena procentním rozpětím. V jakém rozsahu bude určen pokles míry pracovat, záleží čistě na uvážení daného posudkového lékaře a postup se liší napříč celou Českou republikou.

Dále poradci shledávají jako velký problém situaci, kdy žadatel trpí několika onemocněními najednou. V tomto případě se pro další diagnózu se započte do celkové míry poklesu schopnosti pracovat jen 10%. Při žádosti o navýšení invalidity (např. z důchodu v I. stupni na invalidu II. stupně) se stále posuje jen primárně stanovená diagnóza. Nezhledňuje se, že se v průběhu času rozvinulo jiné onemocnění, které má na schopnost žadatele pracovat mnohem větší dopad. Paradoxem je, že si po marných pokusech u jisté OSSZ o přiznání invalidity po operaci páteře podal klient žádost u jiné OSSZ v sousedním okrese a invalidní důchod mu byl přiznán ihned.

Poradny mají za to, že by řešením bylo zpreciznit prováděcí předpis - např. možnost určité bodové škály, aby byl postup pro všechny lékaře OSSZ napříč ČR jednotný.

Za zmínku stojí i započtení zpětné výplaty důchodu oproti dluhu OSVČ na pojistném na sociálním zabezpečení (právní úprava: § 115 a) zákona 582/1991 Sb.). Pokud je žadateli o důchod vyplacen zpětně a současně má osoba dluh na pojistném jako OSVČ, celý přeplatek důchodu připadne na tento dluh. Není zde uplatněn postup jako při srážkách z příjmu, kdy by za každý vyplacený měsíc byla provedena srážka z příjmu a dlužníkovi by byla vyplacena nezabavitelná částka příjmu (postup při srážkách z příjmu - např. vyplacení dlužné mzdy). Zpětně vyplacený důchod se započte v plné výši.

Opakovaně se v jedné poradně setkali s problémy při žádosti mužů o výchovné. Ačkoliv měli klienti doloženy potřebné informace, proces zpracování jejich žádosti a dokládání dalších dokumentů byl poměrně dlouhý, a i vzhledem jejich k věku žadatelů náročný.

Opakovaně se v jedné poradně setkali s problémy při žádosti mužů o výchovné. Ačkoliv měli klienti doloženy potřebné informace, proces zpracování jejich žádosti a dokládání dalších dokumentů byl poměrně dlouhý, a i vzhledem jejich k věku žadatelů náročný.

Velkým tématem poslední doby byly předčasné důchody a žádost o ně ještě před novelou důchodového zákona. Byl zde opět častý problém s tím, že se klienti nemohli dovolat na OSSZ a domluvit si tam schůzku. Dokumenty jsou sice k dispozici i on-line, ale lze je zaslat přes datovou schránku či bankovní identitu, což je pro klienty důchodového nebo předdůchodového věku složité, vzhledem k jejich počítačové gramotnosti.

KULATÝ STŮL: PREZENTACE AKTUÁLNÍCH PROBLÉMŮ V SOCIÁLNÍ OBLASTI A PROHLoubENÍ SPOLUPRÁCE NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ S VEŘEJNOU SPRÁVOU

Na setkání u „kulatého stolu“, které 8. listopadu pořádala Asociace občanských poraden spolu s předsedkyní Výboru pro sociální politiku Senátu

Mgr. Miluší Horskou, se hovořilo nejen o opakovaných a systémových problémech v oblasti sociální politiky, ale i o možných řešeních.

Svůj pohled představil Mgr. Hynek Kalvoda, předseda Výboru AOP, Mgr. Miluše Horská, předsedkyně Výboru pro sociální politiku Senátu Parlamentu ČR a další zástupci občanských poraden. Dále vystoupil Mgr. Jiří Morávek, I. místopředseda Národní rady osob se zdravotním postižením ČR. Své kroky v oblasti aktivního přístupu ke skupinám sociálně zranitelných osob popsala vládní zmocněnkyně pro lidská práva a náměstkyně ministra pro evropské záležitosti, Mgr. Klára Šimáčková Laurenčíková.

Témata, o kterých všichni společně diskutovali v zámečku Sluncová v Karlíně, byla jasně daná. Klienti sociálních služeb se často potýkají s administrativou a zdlouhavým procesem s vyřizováním dávek. Některé dávky reagují na potřeby klientů s odstupem času, tedy až poté co je prokázáno, že byly vynaloženy náklady na bydlení a otestovány jejich příjmy atd. Na přiznání příspěvku na bydlení tak klienti někdy čekají až půl roku.

Problém působí rovněž nájemní smlouvy, jelikož je každá sepsána individuálně. Jde o vztah mezi nájemcem a pronajímatelem a zákon v některých bodech upravuje smluvní volnost stran jako je např. automatické prodlužování smlouvy ze zákona, pokud si to strany nevyloučí, nebo pronajímatel zapomene dodatkem smlouvu prodloužit, přestože o to nájemce žádal. Díky tomuto individuálnímu přístupu pak nájemce nesplní podmínku platné smlouvy, přestože obě strany s trváním nájmu nevysloveně souhlasí.

V problematice sociálních dávek je i častým problémem výpočet dávek, kdy je brán v potaz celý čistý příjem žadatele, ale neberou se v úvahu např. exekuční srážky či hypotéka. Často se pak stane, že žadateli není přiznána dávka z důvodu vysokého příjmu, ačkoliv po odečtení exekučních či insolvenčních srážek je jeho příjem mnohem nižší a sotva stačí na pokrytí nákladů na bydlení.

V problematice sociálních dávek je i častým problémem výpočet dávek, kdy je brán v potaz celý čistý příjem žadatele, ale neberou se v úvahu např. exekuční srážky či hypotéka. Často se pak stane, že žadateli není přiznána dávka z důvodu vysokého příjmu, ačkoliv po odečtení exekučních či insolvenčních srážek je jeho příjem mnohem nižší a sotva stačí na pokrytí nákladů na bydlení.

Stále se v poradnách zvyšují počty dotazů ohledně podávání žádostí o dávky státní sociální podpory. Úřad práce neposkytuje dostatečnou pomoc s vyplněním formulářů, naopak často rovnou odkazují na služby občanských poraden. U dávek hmotné nouze tlačí úřady práce na žadatele, aby uplatňovali své nároky na výživné, zejména na děti. Nově se v jedné poradně objevil případ, kdy u klientky požaduje Úřad práce uplatnit soudní cestou nárok na výživné na manželku, přestože je klientka dohodnuta s manželem na brzkém podání návrhu na rozvod manželství.

Sociální dávky, starobní a invalidní důchody, dluhy, bydlení, pracovněprávní problematika a rodinné záležitosti jsou témata, která mají zásadní vliv na životy lidí a zároveň představují nekonečné výzvy a problémy, kterým musí čelit. „Proto je pro nás diskuse s veřejnou správou velmi důležitá,“ říká Hynek Kalvoda a dodává: „Dnešní kulatý stůl jsme využili k vzájemnému předání informací a zkušeností a současně k navázání další vzájemné spolupráce s veřejnou správou při hledání řešení.“

Kulatý stůl byl financován z projektu „Asociace občanských poraden a zpřístupnění jejich služeb dalším partnerským organizacím v neziskovém sektoru“ podpořeného Úřadem vlády České republiky v rámci dotačního programu Podpora celostátních mezioborových sítí nestátních neziskových organizací 2023.

KONSOLIDAČNÍ BALÍČEK SCHVÁLEN, ENERGIE PODRAŽÍ, RUŠÍ SE SLEVA NA POPLATNÍKA U PEČUJÍCÍCH OSOB

[Zdroj: Informace č.: 88 – 2023 NRZP]

V pátek 13. října 2023 schválila Poslanecká sněmovna vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony spojené s konsolidací veřejných rozpočtů. Jedná se o soubor 63 zákonů, které mnohdy zvyšují daně, dochází k restrikci některých daňových slev, ale dochází také k

rušení některých opatření, která byla zavedena v souvislosti s drahými energiemi.

Od 1. ledna příštího roku se ruší strop na ceny elektrické energie a plynu a na odběratele se převádí

platba za obnovitelné zdroje energie. Současně má dojít ke zvýšení částek za distribuci elektrické energie. Odhadem lze říci, že cena jedné MWh se zvýší asi o 1000,- Kč, což povede k celkovému zdražení energií, a to zvláště v případě rodin, které musí používat větší množství elektrické energie. Nejvíce bude záležet na trhu s energiemi. Pokud mezinárodní situace povede ke strachu z nedostatku energií, může dojít k dalšímu vysokému nárůstu cen.

Národní radě zdravotně postižených se prostřednictvím poslance Aleše Juchelky nepodařilo prosadit k návrhu zákona pozměňovací návrh, který by navrátil slevu na poplatníka u pečujících osob. Konsolidační balíček totiž neumožňuje již slevu na poplatníka na manžela/manželku, pokud jejich příjem je do 68 000,- Kč ročně. To se právě nejvíce dotýká pečujících osob, které celodenně pečují o své blízké a nemohou být zaměstnání. Částka, o kterou tyto rodiny přijdou, je poměrně značná, a to téměř 25 000,- Kč ročně.

Odkaz na hlasování zde: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=81636>

Paradoxem je, že vládní koalice návrh odmítla s odůvodněním, že „v průběhu roku 2024 zvýší příspěvek na péči, což je řešení, které je daleko více systémové,“ jak uvedl šéf resortu práce Marian Jurečka (KDU-ČSL). Návrh na zvýšení tohoto příspěvku však vláda počátkem listopadu rovněž odmítla.

VLÁDA NESOUHLASÍ SE ZVÝŠENÍM PŘÍSPĚVKU NA PÉČI

(Zdroj: Informace č.: 96 – 2023 NRZP)

Počátkem listopadu vláda vyslovila nesouhlas s návrhem zákona o zvýšení příspěvku na péči, který iniciovala Národní rada zdravotně postižených a předložili poslanci ANO. Ve všech stupních příspěvku na péči se navrhuje zvýšení částek o deset procent měsíčně. Sami předkladatelé v důvodové zprávě upozorňují, že zvýšení příspěvků na péči o deset procent nevyrovná propad jejich hodnoty, ale alespoň jej částečně zmírní. Tato uměřenost pramení z vědomí složité hospodářské situace České republiky.

U příspěvku na péči pro osoby starší 18 let v I. stupni se navrhuje zvýšit příspěvek z 880,- Kč měsíčně na 2000,- Kč měsíčně. Zvýšení příspěvku na péči ve II. stupni se navrhuje o 2000,- Kč měsíčně, protože vlivem valorizací dochází k neustálému prohlubování rozdílu mezi II. a III. příspěvku na péči. Protože je současná hospodářská situace složitá, navrhuje se pouze částečné vyrovnání rozdílu mezi výše uvedenými stupni tak, aby stupeň II. alespoň částečně odpovídal rozsahu poskytované péče. Dále se doporučuje zvýšení příspěvku na péči pro stupeň III. a IV. o deset procent.

Podle názoru vlády nelze s navyšováním částek příspěvku bez dalších systémových změn souhlasit, neboť pouhé mechanické zvýšení příspěvku na péči nevyřeší problém dlouhodobé finanční udržitelnosti systému sociálních služeb a sociální péče jako takové. Vláda proto usiluje o koncepční změnu financování sociálních služeb, včetně změn příspěvku na péči, přičemž aktuálně v této věci probíhají jednání mezi příslušnými resorty.

S takovým odůvodněním nelze souhlasit. Vláda jedná v rozporu se svým programovým prohlášením, kde mimo jiné uvádí, že podpoří rodinné pečující. Právě zvýšení příspěvku na péči je tím nejjednodušším způsobem podpory rodinných pečujících. Ministerstvo práce a sociálních věcí již dva roky připravuje systémovou změnu financování sociálních služeb a pan ministr Jurečka po celou dobu slibuje, že zároveň navýší příspěvky na péči. Ve stanovisku vlády je tudíž jasný rozpor, protože MPSV ČR neustále slibuje, že dojde ke zvýšení příspěvku na péči a vláda ve svém usnesení říká, že samotné zvýšení příspěvku na péči není součástí žádné koncepce.

Vláda ve svém stanovisku rovněž argumentuje tím, že by se zákon nestihl projednat do konce roku. Kde je vůle, je i cesta. Parlament je schopen, pokud je vůle, projednat zákon, jak v Poslanecké sněmovně, tak v Senátu, během několik týdnů.

I PŘES POTÍŽE SE PODAŘILO KLIENTOVI ZÍSKAT S POMOCÍ OBČANSKÉ PORADNY VÝCHOVNÉ

Nekonečné výzvy a problémy, kterým musí u úřadů čelit žadatelé při nárokování svých práv, dobře ilustruje příběh pana Pavla, který se do poradny přišel poradit, jak požádat o výchovné za dvě dcery.

Zatímco u žen, které důchod už pobírají, se výměra zvyšuje v závislosti na počtu vychovávaných dětí automaticky, u mužů tomu tak není. Pan, říkáme mu třeba Pavel, získal do péče své dvě dcery po rozvodu s manželkou v roce 1978. Tehdy jim byly 3 a 4 roky. Zpočátku žili v domě společně ještě s jeho matkou, která mu s výchovou dcer pomáhala. Matka však brzy zemřela a o dcery se o ně staral sám až do jejich dospělosti.

Pan Pavel se byl již informovat na Okresní správě sociálního zabezpečení, kde mu sdělili, že společně s žádostí musí doručit i rozsudek o svěřeni dětí do péče. Do občanské poradny v Novém Městě na Moravě přišel s žádostí o pomoc při vyplnění žádosti. S panem Pavlem byla v poradně sepsána žádost na okresní soud, opatrovnické oddělení, o zaslání rozsudku o svěřeni dětí do péče. Zároveň byla s klientem podrobně probrána žádost o výchovné a její jednotlivé položky.

Po dvou týdnech se pan Pavel vrátil s vyjádřením soudu, že spis, který potřebuje, již nemají, ale je uložen ve

Státním okresním archivu. Žádost o zaslání rozsudku si tedy má napsat na archiv. S panem Pavlem proto v poradně sepsali žádost o zaslání rozsudku o svěřeni dětí do péče na Státní okresní archiv. A protože pan Pavel zároveň upozornil, že již nemá rodné listy dcer, které je k žádosti také nutno doložit, poslali je z poradny na příslušnou matriku, kde mu znovu rodné listy dětí vystaví.

Za další dva týdny přišel pan Pavel do občanské poradny znovu, aby se poradil, zda má žádost dobře vyplněnou a má rovněž všechny přílohy, které musí k žádosti doložit. Poradkyně žádost prostudovala, vše bylo v pořádku. Pan Pavel doplnil pouze svůj podpis a žádost i s přílohami zavezl na OSSZ.

Do týdne byl zpátky v poradně. Úřednice na ČSSZ mu totiž oznámila, že rozsudek o svěřeni dětí do péče sice má, ale bez vyznačené doložky právní moci. Pan Pavel začínal být zoufalý, pomalu ani nevěděl, co to doložka právní moci je a už vůbec netušil, jak ji získat. Poradkyně kontaktovala okresní soud a zjišťovala, jak má nyní postupovat. Pracovnice soudu doporučila sepsat písemnou žádost o vyznačení doložky právní moci a taktéž doporučila osobní návštěvu pana Pavla u soudu, aby došlo k rychlejšímu a přesnějšímu vyřízení věci.

V poradně sepsali žádost o vyznačení doložky právní moci na rozsudku, která byla předána na soud ve 2 vyhotoveních. Další postup už pan Pavel znal a věděl, že po vyznačení právní moci může znovu zavést žádost na OSSZ.

To se také stalo, o 4 měsíce později však byl s nepořízenou v poradně zpátky. Z ČSSZ mu přišla výzva k doplnění žádosti. Pan Pavel si ani tentokrát s výzvou nevěděl rady, vůbec netušil, co po něm chtějí. Poradkyně zjistila, že pana Pavla vyzývají k doplnění informací, které uvedl v žádosti. Otázky se týkaly toho, kdo větší mírou zajišťoval péči o děti, jak péče o děti ovlivnila jeho zaměstnání a také, kdo se staral o děti do jejich 4 let. Všechny otázky byly zodpovězeny a žádost znovu putovala na ČSSZ.

Pohádka O kohoutkovi a slepičce měla i tentokrát dobrý konec. Žádost o výchovné za obě dcery byla panu Pavlovi schválena. Bez pomoci občanské poradny by to ale nezvládl.